

Nr 342.

Av herr von Sneidern, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 121, med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om landsting den 21 mars 1862.

I proposition nr 121 föreslår Kungl. Maj:t riksdagen att i samband med avskaffandet av den successiva förnyelsen av landstinget förflytta valen av landstingsmän från Maria Bebådelsedag till tredje söndagen i september, till vilken dag även valen till ledamöter av andra kammaren skulle förflyttas, varigenom en gemensam valdag för de politiska valen skulle åstadkommas. Samtidigt föreslås, att landstingens sammanträden framflyttas till första måndagen i september.

När frågan om en gemensam valdag, förlagd till *sista* söndagen i september, av enskild motionär framfördes vid 1918 års lagtima riksdag, samlades en stark majoritet inom konstitutionsutskottet kring ett förslag om fastställande av *första* söndagen i september till en sådan valdag. Det var på grund av i *sista* ögonblicket före ärendets behandling i kamrarna väckta betänkligheter att, före frågans grundliga utredning genom Kungl. Maj:ts försorg, föreslå riksdagen att antaga ett lagförslag av denna räckvidd, som konstitutionsutskottets medlemmar enade sig om att framlägga ett skrivelseförslag med begäran om utredning av frågan om en till *hösten* förlagd gemensam valdag, vilket förslag även av kamrarna antogs. På grund av denna behandling av ärendet torde man vara berättigad att antaga, att riksdagens sympatier torde gå i riktning av, att valdagen ej förläggas till senare dag på året än första söndagen i september ävensom att riksdagens begäran om utredning av valdagens förläggning till hösten var så litet övertvärd, att hinder ej föreligger att upptaga frågan om valdagens förläggning till annan årstid än hösten.

Enligt min uppfattning är den tanke, som framförts av Västerbottens läns landsting i dess yttrande över riksdagens ovannämnda

skrivelse, värd beaktande. Landstinget föreslår nämligen första söndagen i juli till valdag och anser att mot denna dag icke, vare sig från jordbrukare- eller annat håll, några berättigade invändningar borde kunna göras. Departementschefen yttrar om detta förslag i proposition nr 121 följande:

»Oavsett det avbräck eller de olägenheter, som ett val och en valrörelse under sommaren kan tillskynda jordbruket och landsbygdens befolkning i större delen av landet, så måste det med hänsyn till att en stor del av invånarna i våra städer och andra tätbebyggda orter ofta under sommarmånaderna en längre eller kortare tid för rekreation är borta från hemorten, vara otjänligt att förlägga valen till sommaren, även om denna årstid med hänsyn till väderlek och väglag kan synas nog så lämplig.»

Enligt min uppfattning vore just från jordbrukets och landsbygdens synpunkt en avgjord fördel att vinna av valens förläggande till första söndagen i juli — eventuellt sista söndagen i juni månad — i stället för september månad. Då själva valet förlägges till en söndag är det ur arbetssynpunkt likgiltigt om det blir en söndag i juli eller i september eller annan månad. Men valrörelsens förläggande till juni månad vore en avgjord fördel. Dels därför att denna månad för jordbrukarne är den relativt ledigaste av sommar- och höstmånaderna, dels, och framför allt, därför att valrörelsen under denna tid i hög grad gynnas av den ljusa årstiden. Friluftsmötena äro på vår landsbygd allmänt omtyckta. Att en ljus sommarkväll bege sig från hemmet till ett sådant möte är på ett helt annat sätt lockande än att en mörk höstkväll efter en hel sommars möda och en arbetstyngd skördedag bege sig till en kanske obekväm möteslokal.

Genom valets förläggande till början av juli kommer valrörelsen även att på ett lyckligt sätt begränsas. Den kommer först att efter riksdagens avslutande ta fart och kommer sedan att fortgå en månad, vilket är tillräckligt. Som det nu är ställt med valen i september, börjar valrörelsen faktiskt redan vid midsommar. Någon ändring härutinnan genom att valen framflyttas fjorton dagar i september är ej att förvänta. Midsommaren är friluftsmötenas tid och med eller mot vår vilja ha dessa redan börjat antaga en politisk karaktär. Det är då skäl i att taga steget fullt ut och förlägga valrörelsen till den härför på landsbygden lämpligaste månaden, varigenom frihet vinnes från valstridernas uppsplitande möda under återstoden av sommaren. För denna senare synpunkt borde de, som utgöra det verkliga hindret för en för landsbygden lycklig lösning av valdagsfrågan eller vissa kretsar i våra

städer, till vilka departementschefen hänvisar, ej vara främmande. Genom införande av en motsvarighet till den nu föreslagna friheten för städerna, att kunna få sin valdag inom hela september månad, kan även möjlighet beredas städerna att, med bevarandet av att alla valen i riket förrättas under loppet av en månad, förlägga valdagen så tidigt att semesterresorna ej dessförinnan börjat.

Genom framflyttande av valet från september månad till juli vinnes även, att de nyvalda kunna inträda i samma års landsting. Av Norrbottens läns landsting har påpekats, bland andra nackdelar av att flytta valet från mars till september och därigenom förhindra de under året valda att taga säte i samma års landsting, att *valbarhetsåldern* höjes ytterligare ett år. Men ännu värre är att *valrättsåldern* även kommer att påverkas på så sätt, att ytterligare en årsklass kommer att uteslutas, varigenom det illa sedda 27-årsstreckket kommer att tillspetsas. Förlägges valet däremot till juli månad samma år, som det landsting sammanträder, till vilket man väljer, får man visserligen använda förra årets den 25 juli godkända vallängd och finna sig i olägenheten av de flyttningar, som sedan inträffat, men man vinner att ytterligare en årsklass får delta i valet.

För att kunna föreslå tredje söndagen i september till valdag har Kungl. Maj:t måst föreslå framflyttning av tiden för landstingens sammanträden till första måndagen i september. En sådan förändring vore olycklig. Den skulle i hög grad motverka den utveckling, som Kungl. Maj:t genom beredande av möjlighet till längre tid för landstingens sammanträden vill gynna. Landstingens arbetsbörda ökas varje år och dess arbete blir för varje år mer forcerat. Önskligt vore att landstingen kunde giva sig mera arbetsro vid behandlingen av de mångskiftande ärenden, som föreläggas dem. Men är iveren nu stor hos landstingens ledamöter att komma hem till de arbeten, som i mitten och slutet av september vänta i hemmet, hur mycket större kommer den ej att bli i början av september, då det då ofta pågående skördearbetet kommer att göra det verkligt svårt för många landstingsmän att lämna hemmet så lång tid, som landstinget nu pågår och ännu mera som landstinget borde pågå eller i en snar framtid på grund av ökad arbetsbörda måste komma att pågå.

En invändning kan tänkas bli gjord mot förläggning av valet till landstingsmän i början av juli. Den nämligen att svårighet kan uppstå att i händelse av valets upphävande medhinna omval före landstingets sammanträde i slutet av september. Denna svårighet är dock överkomlig. Antagligt är att vissa ändringar i besväröförfarandet här-

för måste vidtagas. Tiden för överklagandet kan behöva inskränkas i överensstämmelse med vad som gäller beträffande överklagande av val till ledamöter i andra kammaren och den brukliga tiden för inhämtande av yttrande över ingivna besvär kan också behöva inskränkas. Några olägenheter av dessa ändringar kunna dock icke uppkomma.

De av landstingets framflyttning till början av september och valens uppskjutande till senare delen av september förorsakade olägenheterna äro enligt min uppfattning så stora, att jag för min del anser, att i den händelse, att man ej kan enas om första söndagen i juli eller eventuellt sista söndagen i juni som gemensam valdag, så bör man låta frågan om gemensam valdag förfalla. Det är då bättre att bibehålla den lagfästa Maria Bebdelsedag för valen till landstingen och den genom praxis alltmer antagna första söndagen i september för valen till andra kammaren. Den nuvarande departementschefen uppgav sig vid framläggande av proposition till 1918 års riksdag om upphävande av landstingens successiva förnyelse ej ha funnit någon lycklig lösning till frågan om gemensam valdag, varför han då ej heller för riksdagen framlade något förslag härom. Det nu framlagda förslaget är uppenbart framkommet med anledning av riksdagens begäran om ett förslag i omhandlade ärende.

Jag får därför hemställa,

att sådan ändring vidtages i Kungl. Maj:ts proposition nr 121 med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om landsting, att valet till landsting förlägges till första söndagen i juli månad.

Stockholm den 8 mars 1919.

Axel von Sneidern.